

דיני ברכות העץ והאדמה

פרי העץ ופרי האדמה

על פירות העץ מברכים "בורא פרי העץ", ועל פירות האדמה ועל הירקות מברכים "בורא פרי האדמה".

נקודת הבדל ביניהם: **האם גזע מתקיים** - עץ שיש לו גזע שאינו מתחלף כל שנה, גם אם הוא נמוך במראהו, והכל קוראים לו שיח, פירותיו נחשבים לפירות העץ.

אך עץ שגזעו נובל כל שנה, אפילו אם הוא גבוה ומראהו כשל עץ, פירותיו נחשבים לפירות האדמה (ואם רק הגזע מתחלף, אך השורשים קיימים, ובכל שנה השורשים מצמיחים גזע חדש, נחלקו בזה הראשונים, ולהלכה נוקטים שדינו כפרי האדמה. סי' ר"ג סעיף ב).

דוגמאות לפירות האדמה

תות שדה, פטל. בננה. כיון שגזעם נובל ומתחלף, אפילו שהשורשים הם רב עונתיים, דינם כפרי האדמה (סי' ר"ג סעיף ב. ובמשנ"ב ס"ק א).

חציל – ברכתו בורא פרי האדמה. אפילו שגזעו לא נובל, כיון שפירותיו נעשים גרועים משנה לשנה, ובשנה השלישית אינו מוציא פרי, ונוהגים לקצוץ אותו סמוך לקרקע בסוף השנה, ועל ידי כך הוא מחדש ענפים משנה לשנה (בי"י בתחילת סי' ר"ג. כה"ח ר"ג, יג).

אננס – ברכתו בורא פרי האדמה, אפילו שבגזע יכול להחזיק כמה שנים, כיון שהתפוקה הראשונית היא טובה ולאחריה היא נעשית גרועה, נוהגים לקצוץ אותו לאחר הגידול הראשון, והדין שלו דומה לחציל (שערי הברכה פכ"ג ערך אננס).

פאפיה: אף שלגבי דיני עורלה הרבה פוסקים החשיבו אותו כעץ, לגבי ברכתו בורא פרי האדמה, משום שהוא מוציא פרי בשנה הראשונה בשונה מעץ, ויש לחוש שזה סימן לפרי האדמה. וכן משום שהגזע שלו חלול, יש לחוש שזה סימן לשיח ולא לעץ, ועל כן מספק יש לברך האדמה (שערי הברכה פכ"ג הערה ד בשם פוסקי אשכנז וספרד).

פסיפלורה – הוא צמח המתקיים יותר משלוש שנים אך מספק ברכתו בורא פרי האדמה כנ"ל.

כדי לברך את הברכה הראויה צריך שיתקיימו כמה תנאים:

- א. **שהפרי ראוי לאכילה** ואינו מר או חמוץ ביותר, אך על פרי שנגמר בישולו ואינו ראוי לאכילה אין מברכים עליו כלל, ואם הכשירוהו לאכילה על ידי מיתוק או בישול, מברכים עליו את ברכתו הראויה (סי' ר"ב סעיף ה. ובמשנ"ב ס"ק לו).
- ב. **שיהיה עיקר הפרי**, כלומר אילן שגדלים בו כמה סוגי פירות, על הפרי העיקרי שבשבילו נטעו את האילן מברכים בורא פרי העץ, על הפרי שאינו עיקרי יברכו בורא פרי האדמה, ועל הפרי הטפל לגמרי שלא נטעו כלל עבורו יברכו שהכל נהיה בדברו. ובה תלוי הנידון מה מברכים על לבבות דקל, ועל גרעיני פירות וקליפות פירות. (סי' ר"ב סעיף ו. ואם יש ספק אמיתי האם הוא עיקר הפרי או לא, יברך האדמה שהיא פוטרת גם העץ – ר"ב סעיף יח.).
- ג. **אכילה בדרך מקובלת** כפי שנבאר לקמן.
- ד. **שיהיה ניכר תואר הפרי**.

דיני ברכות העץ והאדמה

אכילת הפרי כדרך שמקובל לאוכלו

פרי הנאכל שלא כדרך מאבד את ברכתו, ומברכים עליו שהכל נהיה בדברו, ולכן פרי שרגילים לאוכלו מבושל, והוא אוכלו חי מברך עליו שהכל, וכן להיפך. והרגילות נקבעת לפי מנהג רוב בני האדם שבאותו המקום ובאותו הזמן. אך בדיעבד אם בירך את ברכת הפרי יצא (סי' ר"ה סעיף א. באוה"ל ד"ה שטובים. וע"ע בסי' ר"ב סעיף י"ב ובמשנ"ב א. ובסי' ר"ו ס"ק ג. ועיין בסי' רה ס"ק ו במשנ"ב).

פירות או ירקות שהתרסקו

אם הם איבדו את תואר הפרי שלהם לגמרי, אין להם את החשיבות של הפרי וברכתם תהא שהכל נהיה בדברו, אך אם יש להם תואר הפרי, אפילו שהמראה השתנה, הם נשארים בברכתם.

מה נחשב שינוי התואר שלהם?

צורת הפרי ניכרת, לכו"ע מברך עליהם בורא פרי העץ. ועל כן ריבות שניכר בהם חתיכות הפרי ברכת כברכת הפרי. וכן אם נמעכו לגמרי אך ממשן קיים, ברכתם כברכת הפרי או הירק, כגון אבוקדו או תפוחי אדמה ובטטה שנמעכו במזלג שצורת הפרי ניכרת.

פירות וירקות שהתרסקו לגמרי עד שלא ניכר צורתם: לדעת בני אשכנז וחלק מבני ספרד, איבדו את החשיבות שלהם וברכתם שהכל נהיה בדברו, אולם לדעת השולחן ערוך כל עוד הם לא נהיה ממש כמשקה, דינם כהפרי עצמו וכ"פ הגר"ע יוסף (ע"פ סי' ר"ב סעיף ז. ועיין בספר וזאת הברכה תחילת פרק י"ב. ובחזו"ע ברכות עמ' קלג ועמ' קלו).

מיץ פירות

מבואר בגמרא שכל המיצים היוצאים מן הפירות יורדים בחשיבותם ומאבדים את השם פרי וברכתן שהכל נהיה בדברו, חוץ ממשקה היוצא מן הענבים ומן הזיתים שיש לו חשיבות וברכה מיוחדת. (סי' ר"ב סעיף ח ובמשנ"ב ס"ק מה).

דוגמאות: יין תפוחים ויין רימונים, וכן מיץ תפוחים ומיץ תפוזים סחוט, וכן מי אגוז קוקוס. ולכן על סוכר מברכים שהכל נהיה בדברו שדינו כמשקה שאין עליו את חשיבות הפרי (סי' ר"ב סעיף ט"ו).